

KIRAZ YETİŞTİRİCİLİĞİ

Teknik Bilgiler:

Kiraz(*Prunus avium* L.) Rosaceae familyasındandır.

Kirazın anavatanı Hazar Denizi ile Karadeniz arasındaki bölgedir. Bu açıdan ülkemiz de kirazın orjin merkezlerinden biridir.

Dünyada geniş bir yayılma alanına sahip kiraz üretiminde, Türkiye ön sıralarda yer almaktadır. Kiraz ılıman iklim meyveleri arasında meyvelerini en erken olgunlaştıran bir meyvedir. Geliştirilen çeşitlerle kiraz üretimi çok erkenden çok geçe kadar geniş bir yetiştirme dönemine sahiptir. Bunun yanı sıra son yıllarda yayılan ve benimsenen, özellikle Gisela anaçları sayesinde elde edilen bodur ve yarı bodur ağaçlar ve bahçe sistemleri kiraz yetiştiriciliğine yeni bir anlayış getirmiştir.

Kiraz Üretiminde Anaçlar:

Kuş Kirazı: Kuvvetli bir anaçtır, meyveye geç yatar. Kültür çeşitleri ile aşı uyumu iyidir. Kuş kirazına aşıllı çeşitlerde verim 7-8 yıldan itibaren başlar. Daha çok tohumla çoğaltılır.

İdris (Mahlep): Mahlep üzerine aşıllı kirazlar fazla büyümez, erken meyveye yatar. Yarı bodur bir anaç olarak söylenebilir. İlk verim 4-5 yaşlarında olup, ağaçların ömrü 15-30 yıldır Soğuklara dayanıklılığı fazladır. Fidan yetiştiriciliğinde kiraz çeşitleriyle uyumu iyi olduğundan sarı mahlep kullanılmaktadır.

En Yaygın Klon Anaçları:

Avrupa'da en yaygın olarak kullanılan anaçlar Gisela5 –Gisela6 ile özellikle İsviçre'de yaygınlaşan Maxma 14 anaçlarıdır.

Bodur anaçlar üzerine aşılandıkları çeşitler daha küçük ağaçlar oluştururlar. Daha erken yıllarda meyve üretimine başlarlar Üretimlerde kalite ve verim düzeyi yükselir. Üretim masrafları daha az, teknik işlemler daha kolaydır.

Bölge İçin Uygun Görülen Çeşitler:

Ziraat 0900: En çok ihracatı yapılan "Türk Kirazı" unvanını alan bir çeşittir. Kabuk rengi kırmızı, meyveleri yuvarlakça kalp şeklinde, eti serttir. 15 Haziran civarında olgunlaşır. Dölleyicileri Lambert, Starks Gold, B. Gaucher ve Bing'dir.

Starks Gold (Beyaz Kiraz): Sofralık kalitesi yüksek olmayan daha çok sanayiye uygun bir çeşittir. Verimli orta irilikte, meyve kabuk rengi beyazdır. 15 Haziran'dan sonra olgunlaşır. Ziraat 900 çeşidi ile karşılıklı tozlanır.

Noble: Meyve kabuğu koyu morumsu siyah renkte, meyve şekli kalp biçiminde, meyve eti çok serttir. Hasadına 14 Haziran'dan itibaren başlanan bu çeşit %5 oranında meyve çatlaması yapar. Uygun dölleyicileri; Gaucher, Lambert, Merton Marvel, Mertan Late'dir.

Lambert: Meyve kabuğu koyu morumsu-kırmızı renkli, meyve şekli kalp biçiminde, meyve eti çok serttir. Hasadına 20 Haziran'dan itibaren başlanan bu çeşitin meyveleri %18 oranında çatlar. Bu nedenle, hasadına yakın zamanlarda yağış beklenen yörelere tavsiye edilmez. Uygun dölleyicileri Van, Bigarreau Gauncehr, Merton., Merton Late'dir.

Bigarreau Gaucher: Meyve kabuğu siyaha yakın koyu renkli, meyve şekli yuvarlak- kalp biçiminde, meyve eti serttir. Hasadına 13 Haziran'dan itibaren başlanan bu çeşit %1 oranında meyve çatlaması yaptığı için tüm bölgelere önerilir. Uygun dölleyicileri Lambert, Noble. Merton Bigarreau, Karabodur'dur.

İklim İstekleri:

Kiraz ağaçları iklim bakımından sıcak bir büyüme sezonu, kış mevsiminde belli bir süre dinlenme ve yağmursuz bir hasat dönemine ihtiyaç duyar. Kışın dinlenme döneminde kiraz ağaçlarının gövde ve ana dalları -26,-28C 'ye çiçek tomurcukları -2.4C'ye dayanabildiği halde çiçeklenme döneminde bu sınır -2C'dir.

Kiraz yetiştiriciliği kış soğuklarının -20,-25 derecenin altına sık sık düştüğü yerlerde yapılmamalıdır. İlkbaharın geç donları da kirazlarda zararlara sebep olabilir. Böyle yerlerde bahçeleri soğukun oturup kalacağı çukur yerlerdence, soğuk havanın akıp gideceği yamaçlarda kurmak gerekir.

Kirazlarda çiçeklenme ve meyve teşekkülü zamanında havaların yağışlı gitmesi istenmez. Bu döllemeyi olumsuz etkiler. Bunun yanında kirazlarda olgunlaşma ve hasat döneminde de meyve çatlamasına yol açtığından yağış, bu kültürün yetiştiriciliğinin en büyük sorunlarının başında gelmektedir. Buna önlem olarak, kiraz plantasyonlarının üzerinin kapatılması veya yağmur devamınca ağaçlara kalsiyum klorid ya da kalsiyum asetat'ın %1'lik çözeltileri püskürtülmelidir. Ancak uzun süren bir yağmur periyodunda bu işin ekonomik hesabının iyi yapılması gerekmektedir.

Toprak Yapısı:

Kiraz yetiştiriciliğinden başarılı bir sonuç alınabilmesi için doğal drenajı iyi , kuzey rüzgarlarına kapalı,kireç oranı düşük hafif topraklar seçilmelidir.

Toprak profili yeterli olmayan yamaç alanlardaki topraklar ile aşırı su tutan taban topraklar kiraz yetiştiriciliği için uygun olmayan alanlar olarak genelleştirilebilir.

Üretim Tekniği ve Bahçe Kurulması:

Kiraz yetiştiriciliğinde (kendine kısır olduğundan) bahçe tesis ederken dikim planlamasının çok dikkatli yapılması gerekmektedir. Bu tavsiyeye uygun olarak her sıraya farklı bir çeşidin dikilmesi yanında, her 9 ağaca bir dölleyici düşecek şekilde de dikim yapılabilir.

Standart kiraz yetiştiriciliğinde en uygun dikim aralıkları 7x6 ,8x7 veya 8x8m'dir. Bodur kiraz yetiştiriciliğinde ise en uygun dikim aralıkları 2,5x5m veya 3x5m'dir.

Fidan dikimi genellikle sonbaharda yaprak dökümünden itibaren, ilkbaharda ağaçlara su yürümesine kadar geçen devrede yapılır. En uygun dönem, kışı yumuşak geçen yerlerde sonbaharda, kışı sert geçen yerlerde ise ilkbahardır.

Fidan dikilecek çukurların dikimden belirli bir süre önce açılmasında yarar vardır. Açılacak çukurların 30-40cm derinlikte ve 40cm çapta olması uygundur. Dikimden önce her fidan çukuruna 100gr. Triple süper fosfat ile 100gr amonyum sülfat ilave edilerek toprağa karıştırılmalıdır. Dikimi yapılacak olan fidanların söküm sırasında ezilen, yaralanan, kopan köklerinin sağlam noktasından budanması gerekir. Daha sonra bir kap içerisinde hazırlanan ilaçlı suya (100 litre suya 400gr Captan+100gr Benlate veya Carbendazim) fidan kökleri daldırılarak kök hastalıklarına karşı önlem alınır.

Açılmış olan çukurlar içerisine, çukur açılması sırasında çıkan toprakla bir kümbet yapılır ve fidan kökleri bu kümbet üzerine oturtulur. Fidan aşısı noktası dikim tahtasının ortasına ve hakim rüzgara karşı olacak şekilde yerleştirilmelidir. Aşısı noktası kesinlikle toprak altında kalmamalı, 5 parmak yukarıda olmalıdır. Toprağın üst yüzeyinden alınan 3-4 kürek kuru toprak çukurun dip kısmına konur. Kök ve çukur tamamen kuru toprakla doldurulur. Üzeri ayakla bastırılarak köklerin toprakla kaynaşması sağlanır. Bu şekilde dikilen fidanlara dikimden hemen sonra 20-25 litre can suyu verilir.

Budama:

Ülkemizde kiraz ağaçlarında budama yapılamayacağı gibi bir görüş halen çoğu yörelerimizde devam etmektedir. Ancak kiraz fidanlarının birer ağaca dönüşmeden önce terbiye edilerek, ağaç dönemlerinde de bu çatının muhafazası için gerekli budamaların yapılması da önemlidir.

Kiraz ağaçlarına uygulanması gereken en ideal terbiye sisteminin Modifiye-Lider olduğu anlaşılmıştır.

Dikimin ilk yılında , ilkbaharda dikilen fidanlar aşısı noktasından 70cm. yüksekte, lider olacak sürgüne bir gözün üzerinden az eğimli bir şekilde budama makasıyla kesilir. Sonbahardaki fidan

dikiminde ise aşırı rüzgar alan yerlerde iki kademeli tepe kesimi yapılır. Dikim yaptıktan sonra fidan aşu yerinden 100cm. yüksekte tepe kesimi yapılır. İkinci kademede ise ilkbaharda aşu gözünden 70 cm. yüksekte tepe kesimi yapılır. Tepesi kesilen fidanlara %2'lik Bordo Bulamacı bulanır. Bu uygulama, hem kesim noktasını hem de fidan üzerinde bulunan gözleri önemli ölçüde hastalıklara karşı koruyabilmektedir.

Dikimin ikinci yılında; ilk yan dal topraktan 40-50 cm. olmak üzere ortalama 4 yan dal seçilir. Seçilen yan dallar arasındaki mesafenin 20cm olması idealdir.

Dikimin ikinci yılında 4 ana çatı oluşturulamaz ise, üçüncü yılda bu tamamlama yapılabilir. Oluşan bu dört yan daldan sonra, lider durumundaki üst dal kısaltılabilir. Ancak liderin boyu yetersiz ise dokunulmaz. Çatı ve lider dal teşekkül ettikten sonra, ağaçlar çiçeğe yatıncaya kadar az budanmalıdır.

Terbiye işleminin bitmesinden ve ağacın tacının, çatallaşmanın tamamlanmasından sonra, meyveli ağaç bakımı yapılır.

Gübreleme:

Gübreleme, toprakta eksikliği tahlillerle bilinen bitki besin elementlerinin takviyesidir. Önceleri yapılan yanlış gübrelemeler veya besin kilitlenmesi olaylarından kaynaklanan ve toprakta varlığı tahlillerle bilindiği halde ağaçta eksikliği görülen elementler mevcut olabilir. Bunun önlenmesi için gübrelemede;

- 1-Kullanılacak gübre amaca uygun olmalıdır.
- 2-Bitkinin ihtiyacı kadar gübre verilmelidir.
- 3-Gübre usulüne uygun verilmelidir.
- 4-Gübre uygun zamanda verilmelidir.
- 5-Toprağın yapısı
- 6-Ağaçların yaşı
- 7-Sulama miktarı ve sulama şekli
- 8-Bitkilerin verim miktarı
- 9-Anacın cinsi
- 10-Ağaçların gelişme durumları
- 11-Ahır gübresi uygulamaları, vb.

Gübreleme; sulama, budama ve toprak özellikleri ile çok değişse de ölçü olarak 1 yıllık sürgünlerin uzunluğu bir fikir oluşturmaktadır. Şöyle ki meyveye yatmamış ağaçlarda 60-90 cm. arasındaki sürgünler gelişmenin olumlu seyrettiğini gösterir. Sürgünler 90 cm.den fazla ise gereksiz azot uygulamasına veya fazla sulamaya bağlıdır.Sürgünler 60 cm. den kısa ise su ve azot noksanlığındandır.

Yetişkin kiraz ağaçlarında 40-60 cm. arasında sürgünler var ise gelişme normaldir.Sürgünler bu ölçülerden kısa ise yeterli beslenme yoktur. Dekara 2-3 ton ahır gübresi uygundur. Verimdeki bir ağaca ortalama değer olarak her yıl, 2-3 kg. Amonyum Sülfat, 1 kg. Triple Süper Fosfat , 1 kg.. Potasyum verilmelidir. Verilme zamanı olarak fosforlu ve potasyumlu gübreler bölgesel iklim ve alışkanlıklara göre sonbahar veya erken ilkbaharda, azot uygulamaları ise erken ilkbaharda birinci dilimi, çiçek dökümünden sonra ikinci dilim ve hasattan sonra üçüncü dilim uygulanır. Ağaçlarda gübreleme ; İz düşümü gübresi ve bant sistemi gübresi şeklinde uygulanır.

Sulama:

Sulama; diğer tarımsal faaliyetlerde olduğu gibi etkinliği artıran ve günümüz iklim koşullarında mutlaka gerekli olan bir uygulamadır. Sulama uygulamasının önemi kadar bir sulamada verilmesi gerekli olan su miktarı ve sulama zamanının iyi belirlenmesi gerekir.

Meyve yetiştiriciliğinde kontrollü su uygulaması meyve verim ve kalitesine büyük ölçüde etki eder.

Kontrollü su uygulamaları modern sulama yöntemleri ile mümkündür. Bu yöntemlerin başında damla ve mini yağmurlama sulama yöntemleri gelmektedir. Damlama sulama yönteminde her ağaç arasına yerleştirilen ve lateral adı verilen, üzerinde damlatıcıların yer aldığı borularla sulama

yapılmaktadır. Mini yağmurlama sulama yönteminde ise ağaç arasına yerleştirilen lateral borular üzerine konulan her ağaç için bir adet mini yağmurlama başlığı ile sulama yapılabilir. Bodur kiraz yetiştiriciliğinde yöntemlerden her ikisi de kullanılabilir. Ancak yöntem seçiminde bitkinin sıra üzerindeki aralığı, su kaynağının debisi, içindeki çözünmüş maddelerin miktarı ve toprağın bünyesi etkilidir. Unutulmaması gereken en önemli koşul ağacın gölgelediği alanın yani kök bölgesinin tamamına yakınının ıslatılmasıdır. Hangi sistemle sulama yapılırsa yapılsın bitkinin su ihtiyacı ilk 1-2 yıl tam karşılanmalıdır.

Sulama yaparken özellikle aşırı sulamadan kaçınmak gerekir. Aşırı sulamalarda besin maddeleri kök bölgesinden yıkandığı gibi sürgün gelişimi fazla olur ve meyve gözü oluşumları azalır. Bunun yanında ağır bünyeli toprakların su tutma kapasiteleri fazla olacağından, çok geçirgen topraklarda sulama aralıkları ve uygulanan su miktarları fazla olur.

Ayrıca yapılan araştırmalara göre özellikle çiçek döneminde sulama yapılmaması ve meyve bağlamadan sonra bitkiye su verilmesi önerilmektedir. Eğer meyve bağlamadan sonra ağaçta bir su stresi yaşanırsa meyve kalitesi büyük ölçüde azalır ve küçük kalır. Ancak meyvede istenen tat ve aromanın korunması amacıyla hasada yakın zamanda sulamalara ara verilmelidir.

Hastalık ve Zararlılar:

Kirazlarda yaygın olarak görülen hastalıklar Bakteriyel kanser, dal yanıklığı ve Monilya'dır. Bunların en tahripkar olanı bakteriyel kanserdir. Buna kesin bir çözüm olmamakla beraber; bazı tedbirler şiddet ve zararını azaltabilir.

Bakteriyel kanser kökün dışında ağacın her yerinde görülebilir. Ancak en zararlı hali gövde ve dallarda görülmesidir. Tiz bir inceleme ile bulaşık yerler tespit edilebilir. İlk belirtisi, bulaşık yerden itibaren, dalın ucuna doğru yaprakların pörsümesi, sararması şeklinde görülür. Bulaşma yoğun ve etkiliyse dalda giderek kuruma görülür ve bakteri gövdeye doğru ilerler. Meyvede enfeksiyon, içeri çökmüş siyah lekeler halindedir. Dalda bulaşık kısmın kabuğu kaldırılırsa kahverengi renk ve ekşi bir koku hissedilir. Bakteri faaliyeti sonbaharda başlar. Yazın durur. Yağmur, rüzgar, bıçak, makas, testere gibi alet ve etmenlerle diğer dal ve ağaçlara bulaşır. Mücadelesinde çöğür, aşı gözü ve fidan v.b. materyallerin sağlıklı olması ile başlar. Fidanlıklarda aşı yerinin yüksek tutulması, gövdenin yabancıdan teşkil edilmesi pratik önlemlerdendir. Bakteri yazın pasif halde olduğundan hastalıklı dallar bulaşık kısmın 25-30cm. gerisinden hasat sonrasında Ağustos ortalarına kadar kesilip yakılmalıdır. Bulaşma Kasım-Şubat ayları arasında olur. İlaçlı mücadele ise Sonbaharda yaprakların % 75-90 'ı dökülünce %3 'lük bordo bulamacı, İlkbaharda gözler uyanmadan önce % 1 ' lik bordo bulamacı uygulaması ile önlem alınabilir.

Kiraz dal yanıklığı ince dallarda ve sürgünlerde, kabukta esmer çökük lekeler görülür. Lekelere tomurcuklarda da rastlanır. Dallarda lekeler kanser görünüşü alırlar. Bir iki yıl geçince zank meydana gelir. Yapraklarda saçma deliği gibi delikler oluşur. Mücadelesi ve uygulama zamanı bakteriyel kanser için alınan önlemler ile aynıdır.

Monilya hastalığı kirazların çiçek ve meyvelerinde zarar yapar. Çiçeklerin taç yaprakları, dişicik borusu ve erkek organları kahverengileşir. Bu kahverengileşme bütün çiçeğe yayılır. Bu olaya " Çiçek yanıklığı" denir. Bulaşmış dişi organ meyve oluşturmaz. Kuruyan çiçek demetleri bir miktar sürgünde kalır. Mantar daha sonra çiçek sapından dala geçerek bazen dallarda kanser yaraları oluşturur ve dalı kurutabilir. Ç.çekler sapları üzerine kıvrılır ve dala yapışır. Bu yapışma demet etrafındaki zank salgısıyla oluşur. Meyvelerde genellikle olgunluğa yakinken enfeksiyon yapar. Meyvelerde çukurlaşma olmaz. Önceleri yumuşak ve kurudur. Bir süre sonra meyve buruşur ve tamamen kurur. Kışı mumyalaşmış meyvelerde ve kanserleşmiş dallarda geçirir. Mücadele için önce erken sonbaharda görülen kanserli ve mumya çiçekli dal ve kurumuş dalcıklar kesilerek yakılır. Önceki yıllarda hastalık görülen ağaçlarda mutlaka ilaçlama yapılmalıdır. İlk ilaçlama çiçeklerin % 5-10'u açıldığında, ikinci ilaçlama tam çiçeklenmede yapılmalıdır. Etkili maddesi Benomyl 50, Carbendazim 50 olan ilaçları ilgili kurumların tavsiyesi ile uygulanır.

Kiraz Zararlıları:

Kirazda en çok dikkat edilmesi gerekli zararlı kiraz sineğidir. Kiraz sineği larvaları meyvelerin etli kısmında beslenerek zarar verir. Hava sıcaklığı +20 derece nin üzerinde seyrettiğinde zararı fazla olur. İhracatta toleransı olmadığından, mücadelesi mutlaka yapılmalıdır. Ergin sinek 4-5 mm. Boyundadır. Gözleri yeşilimsi mavi, bacakları siyahtır. Sonbaharda yapılacak yüzlek sürüm oldukça faydalıdır. Kurtlu kirazların gömülmesi gerekir. Mücadele meyveler saman sarısı rengine ulaştığında tarım teşkilatlarının önereceği ilaçlarla mücadele yapılmalıdır

Diğer zararlılar ise; kırmızı örümcek, kabuklu bitler, yazıcı böcek ve yaprak bükenler zaman zaman önemli sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel olarak bu zararlılar için kışlık ilaç kullanılmalıdır. Kışlık yağlar;

-Petrol yağı 65+DNOC 1,57 7 lt/ 93 lt. su

-Petrol yağı 72+DNOC 2,4 3 lt./97lt. su

kullanılmalıdır.

Derim:

Kirazlarda hasat olgunluğuna gelmiş meyveler, hava sıcaklığının düşük olduğu zamanlarda toplanmalıdır. Hasat sırasında örselemeden bereli, yaralı, çürük, sapsız meyveler ile yaprak, filiz vs. titizlikle ayıklanmalıdır. Toplanan kirazlar gölge ve serin bir yerde tutulmalıdır. En kısa sürede satış noktasına iletilmelidir.

Uygun dönemde ve uygun biçimde hasat edilmiş meyvelerin, genellikle %82'si sudur. Bunun içinde besin maddeleri, mineraller, vitaminler çözülmüş durumdadır.

Kiraz ağaçları iklim bakımından sıcak bir büyüme sezonu, kış mevsiminde belli bir süre dinlenme ve yağmursuz bir hasat dönemine ihtiyaç duyar. Kışın dinlenme döneminde kiraz ağaçlarının gövde ve ana dalları -26,-28C'ye çiçek tomurcukları -2.4C'ye dayanabildiği halde çiçeklenme döneminde bu sınır -2C'dir. Kiraz yetiştiriciliği kış soğuklarının -20,-25 derecenin altına sık sık düştüğü yerlerde yapılmamalıdır. İlkbaharın geç donları da kirazlarda zararlara sebep olabilir. Böyle yerlerde bahçeleri soğuk oturup kalacağı çukur yerlerdense, soğuk havanın akıp gideceği yamaçlarda kurmak gerekir.

Kirazlarda çiçeklenme ve meyve teşekkülü zamanında havaların yağışlı gitmesi istenmez. Bu döllenmeyi olumsuz etkiler. Bunun yanında kirazlarda olgunlaşma ve hasat döneminde de meyve çatlamasına yol açtığından yağış, bu kültürün yetiştiriciliğinin en büyük sorunlarının başında gelmektedir. Buna önlem olarak, kiraz plantasyonlarının üzerinin kapatılması veya yağmur devamınca ağaçlara kalsiyum klorid ya da kalsiyum asetat'ın %1'lik çözeltileri püskürtülmelidir. Ancak uzun süren bir yağmur periyodunda bu işin ekonomik hesabının iyi yapılması gerekmektedir. Kiraz yetiştiriciliğinden başarılı bir sonuç alınabilmesi için doğal drenajı iyi, kuzey rüzgarlarına kapalı, kireç oranı düşük hafif topraklar seçilmelidir. Toprak profili yeterli olmayan yamaç alanlardaki topraklar ile aşırı su tutan taban topraklar kiraz yetiştiriciliği için uygun olmayan alanlar olarak genelleştirilebilir. Kiraz yetiştiriciliğinde (kendine kısır olduğundan) bahçe tesis ederken dikim planlamasının çok dikkatli yapılması gerekmektedir. Bu tavsiyeye uygun olarak her sıraya farklı bir çeşidin dikilmesi yanında, her 9 ağaca bir dölleyici düşecek şekilde de dikim yapılabilir. Standart kiraz yetiştiriciliğinde en uygun dikim aralıkları 7x6 ,8x7 veya 8x8m'dir. Bodur kiraz yetiştiriciliğinde ise en uygun dikim aralıkları 2,5x5m veya 3x5m'dir. Fidan dikimi genellikle sonbaharda yaprak dökümünden itibaren, ilkbaharda ağaçlara su yürümesine kadar geçen devrede yapılır. En uygun dönem, kışı yumuşak geçen yerlerde sonbaharda, kışı sert geçen yerlerde ise ilkbahardır. Fidan dikilecek çukurların dikimden belirli bir süre önce açılmasında yarar vardır. Açılacak çukurların 30-40cm derinlikte ve 40cm çapta olması uygundur. Dikimden önce her fidan çukuruna 100gr. Triple süper fosfat ile 100gr amonyum sülfat ilave edilerek toprağa karıştırılmalıdır. Dikimi yapılacak olan fidanların söküm sırasında ezilen, yaralanan, kopan köklerinin sağlam noktasından budanması gerekir. Daha sonra bir kap içerisinde hazırlanan ilaçlı suya (100 litre suya 400gr Captan+100gr Benlate veya Carbendazim) fidan kökleri daldırılarak kök hastalıklarına karşı önlem alınır. Açılmış olan çukurlar içerisine, çukur açılması sırasında çıkan toprakla bir kümbet yapılır ve fidan kökleri bu kümbet üzerine oturtulur. Fidan aşu noktası dikim tahtasının ortasına ve hakim rüzgara karşı olacak şekilde yerleştirilmelidir. Aşu noktası

kesinlikle toprak altında kalmamalı, 5 parmak yukarıda olmalıdır. Toprağın üst yüzeyinden alınan 3-4 kürek kuru toprak çukurun dip kısmına konur. Kök ve çukur tamamen kuru toprakla doldurulur. Üzeri ayakla bastırılarak köklerin toprakla kaynaşması sağlanır. Bu şekilde dikilen fidanlara dikimden hemen sonra 20-25 litre can suyu verilir. Ülkemizde kiraz ağaçlarında budama yapılamayacağı gibi bir görüş halen çoğu yörelerimizde devam etmektedir. Ancak kiraz fidanlarının birer ağaca dönüşmeden önce terbiye edilerek, ağaç dönemlerinde de bu çatının muhafazası için gerekli budamaların yapılması da önemlidir. Kiraz ağaçlarına uygulanması gereken en ideal terbiye sisteminin Modifiye-Lider olduğu anlaşılmıştır. Dikimin ilk yılında, ilkbaharda dikilen fidanlar aşu noktasından 70cm. yüksekte, lider olacak sürgüne bir gözün üzerinden az eğimli bir şekilde budama makasıyla kesilir. Sonbahardaki fidan dikiminde ise aşırı rüzgar alan yerlerde iki kademeli tepe kesimi yapılır. Dikim yaptıktan sonra fidan aşu yerinden 100cm. yüksekte tepe kesimi yapılır. İkinci kademedede ise ilkbaharda aşu gözünden 70 cm. yüksekte tepe kesimi yapılır. Tepesi kesilen fidanlara %2'lik Bordo Bulamacı bulanır. Bu uygulama, hem kesim noktasını hem de fidan üzerinde bulunan gözleri önemli ölçüde hastalıklara karşı koruyabilmektedir. Dikimin ikinci yılında; ilk yan dal topraktan 40-50 cm. olmak üzere ortalama 4 yan dal seçilir. Seçilen yan dallar arasındaki mesafenin 20cm olması idealdir. Dikimin ikinci yılında 4 ana çatı oluşturulamaz ise, üçüncü yılda bu tamamlama yapılabilir. Oluşan bu dört yan daldan sonra, lider durumundaki üst dal kısaltılabilir. Ancak liderin boyu yetersiz ise dokunulmaz. Çatı ve lider dal teşekkül ettikten sonra, ağaçlar çiçeğe yatıncaya kadar az budanmalıdır. Terbiye işleminin bitmesinden ve ağacın tacının, çatallaşmanın tamamlanmasından sonra, meyveli ağaç bakımı yapılır. Gübreleme, toprakta eksikliği tahlillerle bilinen bitki besin elementlerinin takviyesidir. Önceleri yapılan yanlış gübrelemeler veya besin kilitlenmesi olaylarından kaynaklanan ve toprakta varlığı tahlillerle bilindiği halde ağaçta eksikliği görülen elementler mevcut olabilir. Bunun önlenmesi için gübrelemede; 1-Kullanılacak gübre amaca uygun olmalıdır. 2-Bitkinin ihtiyacı kadar gübre verilmelidir. 3-Gübre usulüne uygun verilmelidir. 4-Gübre uygun zamanda verilmelidir. 5-Toprağın yapısı 6-Ağaçların yaşı 7-Sulama miktarı ve sulama şekli 8-Bitkilerin verim miktarı 9-Anacın cinsi 10-Ağaçların gelişme durumları 11-Ahır gübresi uygulamaları, vb. Gübreleme; sulama, budama ve toprak özellikleri ile çok değişse de ölçü olarak 1 yıllıksürgünlerin uzunluğu bir fikir oluşturmalıdır. Şöyle ki meyveye yatmamış ağaçlarda 60-90cm. arasındaki sürgünler gelişmenin olumlu seyrettiğini gösterir. Sürgünler 90 cm.den fazlase gereksiz azot uygulamasına veya fazla sulamaya bağlıdır. Sürgünler 60 cm. den kısa ise suve azot noksanlığındadır. Yetişkin kiraz ağaçlarında 40-60 cm. arasında sürgünler var ise gelişme normaldir. Sürgünlerbu ölçülerden kısa ise yeterli beslenme yoktur. Dekara 2-3 ton ahır gübrelemesi uygundur. Verimdeki bir ağaca ortalama değer olarak her yıl, 2-3 kg. Amonyum Sülfat, 1 kg. Triple Süper Fosfat, 1 kg.. Potasyum verilmelidir. Verilme zamanı olarak fosforlu ve potasyumlu gübreler bölgesel iklim ve alışkanlıklara göre sonbahar veya erken ilkbaharda, azot uygulamaları ise erken ilkbaharda birinci dilimi, çiçek dökümünden sonra ikinci dilim ve hasattan sonra üçüncü dilim uygulanır. Ağaçlarda gübreleme; İz düşümü gübrelemesi ve bant sistemi gübrelemesi şeklinde uygulanır. Sulama; diğer tarımsal faaliyetlerde olduğu gibi etkinliği artıran ve günümüz iklim koşullarında mutlaka gerekli olan bir uygulamadır. Sulama uygulamasının önemi kadar bir sulamada verilmesi gerekli olan su miktarı ve sulama zamanının iyi belirlenmesi gerekir. Meyve yetiştiriciliğinde kontrollü su uygulaması meyve verim ve kalitesine büyükölçüde etki eder. Kontrollü su uygulamaları modern sulama yöntemleri ile mümkündür. Bu yöntemlerin başında damla ve mini yağmurlama sulama yöntemleri gelmektedir. Damlama sulama yönteminde her ağaç arasına yerleştirilen ve lateral adı verilen, üzerinde damlatıcıların yer aldığı borularla sulama yapılmaktadır. Mini yağmurlama sulama yönteminde ise ağaç arasına yerleştirilen lateral borular üzerine konulan her ağaç için bir adet mini yağmurlama başlığı ile sulama yapılabilmektedir. Bodur kiraz yetiştiriciliğinde yöntemlerden her ikisi de kullanılabilir. Ancak yöntem seçiminde bitkinin sıra üzerindeki aralığı, su kaynağının debisi, içindeki çözünmüş maddelerin miktarı ve toprağın bünyesi etkilidir. Unutulmaması gereken en önemli koşul ağacın gölgelediği alanın yani kök bölgesinin tamamına yakınının ıslatılmasıdır. Hangi sistemle sulama yapılırsa yapılsın bitkinin su ihtiyacı ilk 1-2 yıl tam karşılanmalıdır. Sulama yaparken özellikle aşırı sulamadan kaçınmak gerekir. Aşırı sulamalarda

besin maddeleri kök bölgesinden yıkıldığı gibi sürgün gelişimi fazla olur ve meyve gözü oluşumları azalır. Bunun yanında ağır bünyeli toprakların su tutma kapasiteleri fazla olacağından, çok geçirgen topraklarda sulama aralıkları ve uygulanan su miktarları fazla olur. Ayrıca yapılan araştırmalara göre özellikle çiçek döneminde sulama yapılmaması ve meyve bağlamadan sonra bitkiye su verilmesi önerilmektedir. Eğer meyve bağlamadan sonra ağaçta bir su stresi yaşanırsa meyve kalitesi büyük ölçüde azalır ve küçük kalır. Ancak meyvede istenen tat ve aromanın korunması amacıyla hasada yakın zamanda sulamalara ara verilmelidir. Kirazlarda yaygın olarak görülen hastalıklar Bakteriyel kanser, dal yanıklığı ve Monilya'dır. Bunların en tahripkar olanı bakteriyel kanserdir. Buna kesin bir çözüm olmamakla beraber; bazı tedbirler şiddet ve zararını azaltabilir. Bakteriyel kanser kökün dışında ağacın her yerinde görülebilir. Ancak en zararlı haligövde ve dallarda görülmesidir. Titiz bir inceleme ile bulaşık yerler tespit edilebilir. İlk belirtisi, bulaşık yerden itibaren, dalın ucuna doğru yaprakların pörsümesi, sararması şeklinde görülür. Bulaşma yoğun ve etkiliyse dalda giderek kuruma görülür ve bakterigövdeye doğru ilerler. Meyvede enfeksiyon, içeri çökmüş siyah lekeler halindedir. Daldabulaşık kısmın kabuğu kaldırılırsa kahverengi renk ve ekşi bir koku hissedilir. Bakteri faaliyeti sonbaharda başlar. Yazın durur. Yağmur, rüzgar, bıçak, makas, testere gibi alet ve aletlerle diğer dal ve ağaçlara bulaşır. Mücadelesinde çöğür, aşı gözü ve fidan v.b. materyallerin sağlıklı olması ile başlar. Fidanlıklarda aşı yerinin yüksek tutulması, gövdenin yanından teşkil edilmesi pratik önlemlerdendir. Bakteri yazın pasif halde olduğundan hastalıklı dallar bulaşık kısmın 25-30cm. gerisinden hasat sonrasında Ağustos ortalarına kadar kesilip yakılmalıdır. Bulaşma Kasım-Şubat ayları arasında olur. İlaçlı mücadele ise Sonbaharda yaprakların % 75-90' ı dökülünce %3' lük bordo bulamacı, İlkbaharda gözler uyanmadan önce % 1' lik bordo bulamacı uygulaması ile önlem alınabilir. Kiraz dal yanıklığı ince dallarda ve sürgünlerde, kabukta esmer çökük lekeler görülür. Lekelere tomurcuklarda da rastlanır. Dallarda lekeler kanser görünüşü alırlar. Bir iki yıl geçince zamk meydana gelir. Yapraklarda saçma deliği gibi delikler oluşur. Mücadelesi ve uygulama zamanı bakteriyel kanser için alınan önlemler ile aynıdır. Monilya hastalığı kirazların çiçek ve meyvelerinde zarar yapar. Çiçeklerin taç yaprakları, dışı borusu ve erkek organları kahverengileşir. Bu kahverengileşme bütün çiçeğe yayılır. Bu olaya " Çiçek yanıklığı" denir. Bulaşmış dişi organ meyve oluşturmaz. Kuruyan çiçek demetleri bir miktar sürgünde kalır. Mantar daha sonra çiçek sapından dala geçerek bazen dallarda kanser yaraları oluşturur ve dalı kurutabilir. Çiçekler sapsız üzerine kıvrılır ve dala yapışır. Bu yapışma demet etrafındaki zamk salgısıyla olur. Meyvelerde genellikle olgunluğa yakinken enfeksiyon yapar. Meyvelerde çukurlaşma olmaz. Önceleri yumuşak ve kurudur. Bir süre sonra meyve buruşur ve tamamen kurur. Kışı mummylaşmış meyvelerde ve kanserleşmiş dallarda geçirir. Mücadele için önce erken sonbaharda görülen kanserli ve mummy çiçekli dal ve kurumuş dalcıklar kesilerek yakılır. Önceki yıllarda hastalık görülen ağaçlarda mutlaka ilaçlama yapılmalıdır. İlk ilaçlama çiçeklerin % 5-10' u açıldığında, ikinci ilaçlama tam çiçeklenmede yapılmalıdır. Etkili maddesi Benomyl 50, Carbendazim 50 olan ilaçları ilgili kurumların tavsiyesi ile uygulanır. Kirazda en çok dikkat edilmesi gereken zararlı kiraz sineğidir. Kiraz sineği larvaları meyvelerin etli kısmında beslenerek zarar verir. Hava sıcaklığı +20 derece nin üzerindedeyrettiğinde zararı fazla olur. İhracatta toleransı olmadığından, mücadelesi mutlaka yapılmalıdır. Ergin sinek 4-5 mm. Boyundadır. Gözleri yeşilimsi mavi, bacakları siyahtır. Sonbaharda yapılacak yüzlek sürüm oldukça faydalıdır. Kurtlu kirazların gömülmesigerekir. Mücadele meyveler saman sarısı rengine ulaştığında tarım teşkilatlarının önereceği ilaçlarla mücadele yapılmalıdır Diğer zararlılar ise; kırmızı örümcek, kabuklu bitler, yazıcı böcek ve yaprak büklenler zaman zaman önemli sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel olarak bu zararlılar için kışık ilaç kullanılmalıdır. Kışık yağlar; -Petrol yağı 65+DNOC 1,57 7 lt/ 93 lt. su -Petrol yağı 72+DNOC 2,4 3 lt./97lt. kullanılmalıdır. Kirazlarda hasat olgunluğuna gelmiş meyveler, hava sıcaklığının düşük olduğu zamanlarda toplanmalıdır. Hasat sırasında örselemeden bereli, yaralı, çürük, sapsız meyveler ile yaprak, filiz vs. titizlikle ayıklanmalıdır. Toplanan kirazlar gölge ve serin bir yerde tutulmalıdır. En kısa sürede satış noktasına iletilmelidir. Uygun dönemde ve

uygun biçimde hasat edilmiş meyvelerin, genellikle %82'si sudur. Bunun içinde besin maddeleri, mineraller, vitaminler çözünmüş durumdadır.